

הרב יצחק זילברשטיין

רב אב"ד רמת אלחנן

בני ברק

נסיעה ב"חאפרים" - מסייע לדבר עבירה

גדרשתי בענין הנסיעה ברכבי שירות המעלים נוסעים בתחנות האוטובוס (חאפרים בלע"ז), האם יש חשש משום משיג גבול על הנהג, ועל הנוסעים האם יש להם לחוש משום מסייע לעוברי עבירה.

לקנות חפץ שא"א להשיגו במקום אחר מותר להקדים ולקנותו. ומה שאסור לפרוס מצודה באותו אזור שהצייד הראשון פרס מצודתו, כתב רבינו מאיר אביו של ר"ת, שמדובר בדיוק שהניח במצודתו דג מת, ודרך הדגים להתאסף סביב אותו דג נמצא שע"י מעשיו של הדייג הראשון התאספו שם הדגים, הרי שהדייג השני כאילו גזול מהראשון, וזה הראשון זרע והשני כא לקצור.

כך גם בעניננו, אם על ידי המעשים של בעלי האוטובוסים שהקימו סככה

תשובה: שנינו במסכת ב"ב (כ"א ע"ב), מרחיקים מצודת הדג מן הדג כמלא ריצת הדג עד פרסה*. כלומר, דייג הפורש מצודה אסור לחברו לדוג באותו שטח, ומבארים התוס' (במסכת קידושין דף נ"ט), שאדם העומד לקנות חפץ וחברו מקדים וקונהו נקרא "רשע", כי למה הקדים לקנות חפץ שטרם חברו לקנותו, ילך ויקנה במקום אחר, אבל עני שעמד לזכות בחפץ שהוא הפקר, מותר לחברו להקדימו ולזכות בו כי לא ימצא במקום אחר חפץ הפקר. כמו כן אם העני עומד

- הערת העורך: כרקע למשא זה שנוגע להרבה נושאים הלכתיים, ורבות רובר על הלכה זו בספרי הפוסקים, לא נוכל שלא לדון האם אמנם מימרא זו נפסקת להלכה אם לאו. הנה, עיקר דין זה שמרחיקים מצודת הדג, נזכר אמנם בלא שום חולק במסכת ב"ב שם, אמנם בטור ושו"ע לא נזכר הלכה זו כלל, ועיין בשו"ת חקרי לב (יו"ד ח"ג סימן כ"א) שכתב, רמזה שהשמיטו הלכה זו הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ואחריהם נמשכו הטושו"ע, אלמא ס"ל דלא קי"ל הכי, וכן הביא מכמה אחרונים שכתבו כן. ועיי"ש בהמשך דבריו שהביא ראיה מהתוס' (בקידושין דף נ"ט) שס"ל דמימרא זו הלכה פסוקה היא, וכן דעת הרשב"א והמרדכי ורוב גדולי האחרונים, והאריך בזה הרבה, וסוף דבריו דכיון שהרי"ף וסיעתו לא כתבו בפירוש שאין הלכה כן אלא שהשמיטו דין זה ומתוך כך באנו לומר דלא ס"ל כן - זה אינו אלא ספק ואין ספק הרי"ף מוציא מידי ודאי התוס' וסיעתו וכו', אלא דמ"מ כיון דמידי גמגום וספק לא יצאנו, י"ל דהבו דלא לוסף עלה ולא גמרינן מיניה לענין אחר. עיי"ש באורך. ובפתחי חושן (גניבה והונאה עמ' רס"ג), הביא ג"כ בשם החת"ס חו"מ סי' ע"ט, דמה שהשמיטו הרי"ף והרמב"ם דין זה הוא משום דס"ל שאינו להלכה, ושכ"כ בצ"צ חו"מ סי' כ"ג, וכן המאירי כתב דלא קי"ל כמימרא זו, אלא שגם הוא כתב שמשמעות כל הפוסקים שזו הלכה פסוקה. אמנם, דין עני המהפך בחזרה נפסק בטושו"ע יו"ד סי' רל"ז עיי"ש.

פעמי יעקב * גליון חודש ניסן תשס"א

עובדים רופאים נוספים, והחבילה נתפוררה, אסור לרופא הזוטר למשוך את הלקוחות שהגיעו הודות למוניטין של הרופא שעמד בראש המרפאה).

אמנם, אם האוטובוס אינו עומד בלוח הזמנים שלו, וכבר עבר הזמן והאוטובוס לא בא, או שהוא רגיל לבוא מלא בנוסעים ואין מקום ישיבה, מותר לבעל המכונית לאסוף את הנוסעים. והדבר דומה למבואר בפתחי תשובה יו"ד סימן י"ב, שאם הזמינו רב לסדר קידושין ואיחר ולא שלח אחר במקומו, מותר לרב שהוא אורח במקום לסדר קידושין, ואין להשגיח על כבוד הרב המקומי ולא על השגת גבולו, מאחר ועשה שלא כהוגן ולא בא בזמן.

ושמעתי אומרים בשם מורי חמי הגרי"ש אלישיב שליט"א, שבמרחק של עשר מטר אפשר לרכבים לעצור ולקלוט נוסעים. (אם השמועה נכונה, זוהי הכרעה מרענו הרחבה של מו"ח שליט"א).

ותחנה התאספו כאן הנוסעים, נמצא שבעלי האוטובוס השקיעו כאן מממנם ולכן התאספו הנוסעים, ובעל המכונית כאילו גזל מחברת האוטובוסים. והוי כמצודת הדג שכיון שהרג בא מחמת הדייג הראשון מרחיקים את הדייג השני, ולא מבעיא בעל מכונית שאינו משלם מס - שהרי הוא גם משיג גבול בעלי האוטובוס, אלא אפילו בעל מונית הגר באותה עיר, שאין עליו איסור השגת גבול, בכל זאת נחשב כגזלן, שגזל את הלקוחות של בעלי האוטובוס.

ואף אם התחנה אינה מוצלת ואין בה סככה אסור, מאחר ובעלי האוטובוסים משלמים עבורה תשלום. **ומאחר** שהוברר לנו הדבר לאיסור, יש לנו לאסור אף על הנוסעים לעלות על רכבים אלו משום מסייע לעוברי עבירה, וזה דבר שרבים נכשלים בו מחסרון ידיעה וראוי לפרסם הדבר. **(ומכאן** נלמד גם על מרפאה שבראשה עומד רופא בעל שם ולצידו

ומאחר וחדוש גדול הוא ואין הרכים נוהגים כן, שלחנו שאלה זו לכמה מגדולי הרור שליט"א לידע האם דעתם מסכמת לזה אם לאו, ולפנינו נביא כמה מן התשובות שקיבלנו. (התשובות מסודרות כסדר קבלתם).

הרב עזרא בערי

אב בית דין ומח"ס שו"ת שערי עדא
ירושלים

בדין זה ראיתי בספרו של רב חשוב מרבני דורנו, "פתחי חושן" שבדף רע"ב כתב, ואעתיק לשונו למי שאין לו הספר, וז"ל: "ויש לעיין אם מותר לאסוף נוסעים הממתינים

פעמי יעקב * גליון חודש ניסן תשס"א

בתחנת אוטובוס. שלכאורה כיון שנקבעה תחנה לאיסוף הנוסעים, והנוסעים הגיעו לשם כך, הרי כעין יהיב סיארה. ובפרט במקום שעפ"י חוק אסור למונית לאסוף נוסעים מהתחנה, שיש בזה יותר סמיכות דעת. ולאידך גיסא, אפשר שלא אמרו דין יהיב סיארה אלא בכעין מצודת הרג, שעשה מעשה כלפי אותו דג, וכן כשנכנס לחנותו יהיב דעתיה על לקוח זה, והרי זה כאלו כבר נמצא במצודה. משא"כ בתחנת אוטובוס שנקבע יותר לתועלת הנוסעים שידעו היכן הוא עוצר, וגם כדי שלא יצטרכו לעצור בכל מקום שהוא לכל נוסע. ויותר נראה להתיר, אבל אפשר שהוא בכלל מערופיא, וצ"ע. ומ"מ נראה פשוט, שמותר לממתין בתחנה לעצור מונית, כשם שמותר לו לצאת מחנות לאחר שנכנס, ועוד נראה, שגם שאינו עוצר מונית אלא שנעצרה לאסוף נוסעים, אף אם נאמר שיש בזה איסור מותר לו להיכנס למנית אם הדבר נוח לו יותר. ובפרט כשממתין הרבה זמן לאוטובוס, עכ"ל.

ודבריו אלה דברי סברא הן ומתקבלים על הדעת, שפשוט שיש חילוק בין דגים שניצודו ונכנסו לרשת של דייגים, לבין בני אדם שממתנים בתחנת אוטובוס. שבני אדם לא דגים ותחנת אוטובוס לא רשת של דייג. ופשוט הוא.

הרב גדליהו אקסלרוד אב"ד בבית הדין חיפה

מכתבו קבלתי והריני להתייחס בקצרה לשאלתו.

יעוין בספר פתחי חושן להרב בלוי שליט"א הל' גניבה ואונאה ע' רע"ב, שמצודד להיתר ונשאר בצ"ע.

ולכאורה נראה מהרמ"א בסי' קנ"ו סעיף ו', שכאשר הסחורה יותר טובה או כאשר מוזילים אין איסור, ויעוין בסמ"ע שם לענין סחורה יותר רעה, שמסתפק אם יש איסור ונשאר בצ"ע. ובפ"ת שם ס"ק י"ב, כתב בשם שו"ת נ"ש שכאשר יש צ"ע אי אפשר למחות, דבספק אזלינן לקולא לנתבע. ושם בס"ק י"א כתב בשם הר"י הלוי, שאפי' מוזלי פורתא לא מצי מעכב.

ובאן שנוח לו יותר ליסוע ברכב קטן, אם מבחינת צניעות או שהנסיעה יותר מהירה, לכאורה הרי כסחורה יותר טובה והמחיר אולי יותר *זול, ומכל הסיבות האלו יש לצרד להקל.

* הערת העורך: מן הראוי לציין כאן מה שכתב הרב וילברשטיין בחשובה (הובא בתשובות שבסוף ספר טובך יביעו סימן נ'), שאין איסור השגת גבול במטפלות, מכיון שכל מטפלת מטפלת בדרכה שלה והרי כשני סחורות שונים, עיי"ש באורך דומה ממש לניד"ד.

פעמי יעקב * גליון חודש ניסן תשס"א

1234567 07/10/2008

הרב יעקב מאיר שטרן

דומ"צ בבד"ץ זכרון מאיר

מח"ס משנת הסופר ואמרי יעקב

בני ברק

SECRET

אודות השאלה שלכם, האם מותר לנסוע עם "חאפער" המעלה נוסעים בתחנות אוטובוס, ראולי יש בו משום מסייע לעוכרי עכירה דעוכרים על לא תשיג. והערתם מסוגיא דב"ב דף כ"א. הנה בשאלה זו כבר דנתי בספרי אמרי יעקב חו"מ כביאורים בדף צ"ב ד"ה נקרא רשע, והעליתי שם להתיר, ע"ש *טעמי ונמוקי.

הרב משה שטרנבוך

סגן נשיא העדה החרדית ירושלים

ומה"ס "מועדים וזמנים", "תשובות ונהגות" ושא"ס

בענין המעלה במונית בתחנת האוטובוס, שעובר בהשגת גבול וכמו מרחיקים ממצודת הרג:

נראה ולא דמי, שנהר הפקר, וכשקרוּב למצודה, כזכה בו ואסור לחטוף ממנו, אבל כאן הקצו לעצמם מקום דשייך לכל אחד ליהוי שלהם, ודעת בעלי מוניות שלא זכו מכוח המקום, שאינו שלהם ולא זכו מעולם מדינא שם, שאין להם זכות ליחד לעצמם מקום, ובשעה שאנשים עולים ממש נראה כאמת שאין להם לחטוף.

תגובת הרב יצחק זילברשטיין

החילוק שכתב הפתח-חושן הוא יפה. אולם, מאחר ומה שאסור להפך כתררה הוא בגלל מידת היושר, לכן המושך לקוחות מתחנות שהאטובוסים עשו יש בו אבק גזל, וחסרון גדול כמדת ההגינות, וחשש להשגת גבול.

מה שהזכיר הרב אקסלרוד, יפה מאד. אולם, דברי הרמ"א בסעיף ז' אמורים כשהסוחר הראשון לא השקיע כלום, אבל כאן חברת האוטובוסים השקיעו ממון רב

* לתועלת המעיינים הבאנו בקצרה את מה שכתב בספרו שם, דלפי מש"כ בשו"ת נחלה ליהושע (הובא בדברי הגאונים כלל ק"י אות י"ב) ובאבני נזר (חנ"מ סי' י"ז), לענין עני המהפך בחררה - דאף שהחוטף ממנו נקרא רשע, מ"מ אין איסור על המוכר. וה"נ י"ל דאף שהנהג עובר איסור, אין איסור על האנשים לעלות על רכבו, וכמקום שהאטומוס מאחר יש להחזיר בלא"ה.

פעמי יעקב ★ גליון חודש ניסן תשס"א

קו

הרב יצחק זילברשטיין

בבניית התחנה, ולכן לא יכולים בעלי הרכבים לקצור מה שהאוטובוסים זרעו, הגע עצמך לראובן יש חנות ספרים, ויכנס שם שמעון וידבר עם הלקוחות שאצלו הספרים זולים יותר, היעלה על הדעת *שמותר, למרות ששמעון ימכור יותר זול והוא לטובת העיר שימכרו ספרים בזול, בכל זאת פשוט שאסור, ובפרט כשמעון מוכר ללא חנות, ואין לו הוצאות מסים ושכירות. בודאי שאסור לו לקפח את בעל החנות וכך בענינו.

מה שכתב הרב שטרן, יפה מאוד. אמנם, נראה ראפילו אם נאמר שעני המהפך בחזרה מותר לבעלים למכור את החזרה לאחר למרות שהוא רשע, בענינו שחברת האוטובוסים השקיעו ממון וגם מוסיפים לשלם ממון, הרי שיש ב"חאפרים" אבק גזילה כי הם קוצרים את מה שהאוטובוסים זורעים, נראה שדינו כסיוע לגנבים ממש שבדאי אסור.

(באשר לתשובת הרב שטרנבוך, לא הצלחנו לקבל תגובה מהרב מפאת קוצר הזמן.)

* הערת העורך: ע"י בשו"ת חת"ס חו"מ סי' ע"ט (כד"ה התנאי הראשון), שכתב לאסור.